

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ СПІЛКУВАННЯ З ДОРΟΣЛИМИ

УДК [373.2.015.31:316.42] – 053.4

Оксана Дурманенко, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ СПІЛКУВАННЯ З ДОРΟΣЛИМИ

Перебування дитини в людському оточенні сприяє становленню її соціального досвіду, соціальної компетентності, досвідченості, обізнаності. У дошкільника формуються певна соціальна поведінка, здатність бути адекватним ситуації, вимогам і сподіванням авторитетних дорослих. Розвиваються соціальні потреби, здібності, мотиви поведінки та діяльності. В процесі соціального розвитку відбувається формування соціальної компетентності, гарантується усвідомлення дитиною того, як слід себе поводити, щоб бути гармонійною, співзвучною з іншими, почувати себе в будь-якому товаристві комфортно.

Ключові слова: соціальна компетентність, соціалізація, соціальний досвід, дошкільна освіта, дошкільник, ДНЗ, спілкування.

Лит. П.

Оксана Дурманенко, кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры педагогики
Восточноевропейского национального университета имени Леси Украинки, г. Луцк

РАЗВИТИЕ СОЦИАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ДОШКОЛЬНИКОВ В ПРОЦЕССЕ ОБЩЕНИЯ СО ВЗРОСЛЫМИ

Пребывание ребенка в человеческом окружении способствует становлению его социального опыта, социальной компетентности, образованности, осведомленности. У дошкольника формируются определенное социальное поведение, способность быть адекватным ситуации, требованиям и ожиданиям авторитетных взрослых. Развиваются социальные потребности, способности, мотивы поведения и деятельности. В процессе социального развития происходит формирование социальной компетентности, гарантируется осознание ребенком того, как следует себя вести, чтобы быть гармоничной личностью, чувствовать себя в любом обществе комфортно.

Ключевые слова: социальная компетентность, социализация, социальный опыт, дошкольное образование, дошкольник, ДОУ, общение.

**Oksana Durmanenko, Ph.D. (Pedagogy), Senior Lecturer of the Pedagogy Department
Eastern Lesya Ukrayinka National University, Lutsk**

THE DEVELOPMENT OF THE SOCIAL COMPETENCE OF PRESCHOOL CHILDREN IN THE PROCESS OF COMMUNICATION WITH ADULTS

A child, being in the human environment, gets the social experience, social competence, and knowledge. A certain social behavior, an ability to be adequate to the situation, to the needs and aspirations of the authoritative adults are formed at preschool age. The social needs, abilities, motives and activities are developed. In the process of social development the formation of social competence takes place and it guarantees the child's awareness of how to behave in order to be harmonious, to feel comfortable and consonant with others in any society.

Keywords: social competence, socialization, social experience, preschool education, a preschool child, a kindergarten, communication.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасний розвиток педагогічної думки в Україні характеризується пошуком нових підходів до побудови освітньо-виховного процесу. Законом України “Про освіту”, державними національними програмами “Освіта” та “Діти України” визначено, що особливої ваги набуває єдність виховних вимог до дитини протягом тривалого періоду становлення особистості, починаючи з раннього дитинства. Це потребує формування в дитини сталих тенденцій у

поведінці, здатності до самостійного критичного мислення, до засвоєння нового знання, соціальної та моральної зрілості. Відповідно до законодавства України зміст дошкільної освіти визначається Базовим компонентом дошкільної освіти, що містить норми і положення рівня розвиненості та вихованості дитини дошкільного віку, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті [3].

Накопичення дитиною самостійно і під керівництвом дорослих необхідного соціального досвіду сприяє розкриттю вікового потенціалу дошкільника, успішній підготовці до навчання у

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ СПІЛКУВАННЯ З ДОРΟΣЛИМИ

школі, а пізніше – до дорослого життя. З цього випливає, що саме в дошкільному віці закладаються основи соціальної зрілості (компетентності) дитини. Першим соціальним інститутом, що відповідає за соціальну зрілість дітей дошкільного віку, має бути дошкільний заклад з його виховною, консультативною та просвітницькою функціями [6; 9]. Звідси логічно слідує, що проблема розвитку соціальної компетентності дітей дошкільного віку є вкрай важливою й потребує конструктивного її вирішення. *Актуалізується* досліджувана проблема ще й тим, що міжособистісне спілкування дитини з дорослими є одним із провідних чинників особистісного становлення старшого дошкільника.

Аналіз наукових досліджень з проблеми. У сучасних умовах розвитку нашого суспільства докорінно змінюється концепція неперервної освіти, починаючи з дошкільного періоду, що зумовлено досягнутим рівнем наукового розвитку, змінами ціннісних пріоритетів, переорієнтацією самого суспільного розвитку на розвиток людини, її особистісних та культурних якостей.

Основне завдання освіти на сучасному етапі полягає у вихованні підростаючого покоління, формування у нього комплексу якостей, необхідних для творчої життєдіяльності в суспільстві та нових соціальних відносин. **Звідси важливим є компетентнісний підхід в організації навчально-виховного процесу в усіх навчальних закладах, адже компетентність** – це не лише поінформованість із різноманітних проблем, а й відповідна поведінка, яка ґрунтується на знаннях і чуттєвому досвіді. Компетентність передбачає інтелектуальну та поведінкову самостійність, ініціативу, творчість, незалежність, критичність, оптимізм, наполегливість, уміння доводити розпочате до кінця, брати на себе відповідальність за помилки. Дорослі мусять визнавати цю якість особливо важливою для особистісного становлення дитини, давати їй змогу виявляти самостійність, не караючи, не нав'язуючи готових рішень, не втручаючись у її діяльність, допомагаючи лише за об'єктивної необхідності [2].

Саме специфіка дитячого садка, як зазначає, О. Кононко, сприяє полегшенню процесу входження зростаючої особистості в широкий світ реальних соціальних відносин, прищепленню навичок практичного життя, її індивідуалізації та соціалізації. Неабияку роль у цій роботі відіграють дорослі, а саме: батьки, вихователі. Найближчі дорослі створюють певний виховний простір, який відповідає умовам духовності, захисту,

раціонального дозування позитивних та негативних переживань, що давало б дитині відчуття впевненості в собі та людях, які оточують. Дорослий презентує для дитини суспільство, посідає центральне місце в духовному світі дитини, виступає носієм знань, умінь, моральних цінностей, а з іншого боку, – безпосереднім організатором виховного процесу.

У свою чергу, С. Русова особливого значення надає сімейному оточенню, оскільки “родинне виховання найкраще, бо в його основі лежить ласка матері”. Мати, яка є “найкращим керманічем” розвитку психології дитини, – природна вихователька своїх дітей, яка інший раз і без наукової підготовки, інстинктом уміє читати в дитячій душі й розуміти її. У сім'ї виховується повага до старших, взаємодопомога, співчуття. А педагоги повинні стати добрими порадицями для батьків і продовжувача формування гуманних рис, які заклали батьки [7].

Д. Ельконін довів, що для дошкільника образ дорослого є не образом іншої людини, а образом себе, своєї майбутності, втілення у собі “іншого”. З певного моменту розвитку дитина втілює в собі “дві людини” (Вона і Дорослий), і саме внутрішня взаємодія цих “двох людей” стимулює саморозвиток дитини. Персоніфікований образ дорослого (батьків, педагогів) спонукає дитину робити як дорослий; бути як дорослий; уміти те, що дорослий; жити, як дорослий. При цьому дитині необхідний не просто дорослий, а значущий – такий, який своїми якостями і рисами демонструє не себе, а ідеї та помисли життя дитини [10].

У монографіях відомих психологів Л. Виготського, О. Запорожця, В. Котирло обґрунтовуються методологічні засади розв'язання проблеми формування соціальної компетентності дітей дошкільного віку.

Українські вчені О. Кононко, В. Кравченко, Т. Кузьменко наголошують, що ігрова діяльність є одним із важливих засобів формування соціальної компетентності дошкільників.

Метою статті є аналіз особливостей формування соціальної компетентності дітей дошкільного віку у процесі їхнього спілкування з дорослими.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Під соціальною компетентністю дошкільника ми розуміємо якість особистості, сформовану у процесі активного творчого освоєння соціальних відносин, що виникають на різних етапах і різних видах соціальної взаємодії, а також засвоєння дитиною етичних норм, які є основою побудови і

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ СПІЛКУВАННЯ З ДОРΟΣЛИМИ

регулювання міжособистісних та внутрішньо особистісних соціальних позицій і відносин.

Соціалізувати дошкільника – означає збагатити його індивідуальний досвід позитивними враженнями від спільної з іншими життєдіяльності; розвинути в нього соціальні потреби; сформувати соціальні вміння та навички; сформувати готовність допомагати іншому та здатність брати думки іншого до уваги; вчити працювати в команді, домовлятися, узгоджувати свою позицію, діставати насолоду від допомоги та підтримки іншої людини у складній ситуації, тобто жити з відкритим серцем.

У ході дослідження нами акцентовано увагу на ролі спілкування дитини з дорослими у розвитку її соціальної компетентності; розглядаючи спілкування як специфічний вид діяльності, який містить три взаємозалежні й взаємодоповнюючі аспекти: комунікативний, інтерактивний і перцептивний.

Аналіз наукової літератури дає підстави для твердження, що потреба в спілкуванні з дорослими розвивається протягом усього дошкільного дитинства. Як носій суспільно-історичного і культурного досвіду, а згодом – і моральний приклад, дорослий є авторитетом для дитини. Дошкільник оцінює свої вчинки, якості, прагне співпереживання і співучасті з дорослим, в усьому його наслідує. На такій взаємній довірі і будується справжнє виховання. Стосовно цього Я. Корчак зазначав, що вихователь, який не скоує, а звільняє, не ламає, а формує, не пригнічує, а підносить, не диктує, а вчить, не вимагає, а запитує, переживає разом з дитиною багато хвилин натхнення. Від педагога, який прагне позитивно впливати на дитину, вимагається багато знань, творчості і терпіння. Вихователь має бути не лише вихованим, а й здатним до самовдосконалення. Для дошкільника важливим є особливий зв'язок саме з вихователем. І не лише тому, що в цьому віці дитина залежна від дорослого, а й тому, що в неї ще немає тривких і розвинутих взаємин з дітьми. Не випадково з усього дитинства найяскравіші спогади залишаються про дошкільний період, коли дитина разом з дорослим освоювала простір дитинства. Співзвучність суб'єктів виховання – особистості дитини і особистості педагога – є передумовою його ефективного впливу на розвиток дитини [1].

У процесі дослідження нами встановлено, що на початку молодшого дошкільного віку створюються передумови для виникнення нової ситуації розвитку, що характеризується двома основними особливостями: дитина виходить за

межі вузького та звичного для неї родинного кола у широкий світ, постає перед необхідністю встановлювати взаємини зі світом чужих дорослих та однолітків. Основним життєвим контекстом стає світ соціальних відносин дорослих людей, у який вона намагається ввійти і який перетворюється на центр, навколо якого обертається її життя. Зрозуміло, що змінюється характер спілкування малюка з дорослим: спільну предметну діяльність змінює пізнавальна діяльність, що пов'язано з прагненням до самостійності. Спільна з дорослим пізнавальна діяльність спрямовується на встановлення властивостей предметів найближчого довкілля, на опанування шляху “спроб і помилок” як способу ознайомлення з природою, предметами, людьми, самим собою. Провідним мотивом стає пізнавальний, а дитина є активним споживачем нової інформації [2].

Дитина дошкільного віку усвідомлює своє місце у сім'ї близьких дорослих та дітей, їх імена, родинні стосунки; в дошкільному закладі – ім'я та по батькові педагогів. Розуміє вимоги дорослих до їх поведінки, виявляє інтерес до спільної з ними та з іншими дітьми діяльності. Розуміє відмінність між дорослими та дітьми. Розуміє захищеність дітей батьками. Розрізняє рідних, знайомих і близьких людей. Уміє вітатися, дякувати, просити про допомогу і пропонувати її. Виявляє своє ставлення до людей за допомогою слів в інший спосіб. Формування компетентності дошкільника відбувається в процесі взаємодії всіх суб'єктів педагогічного процесу, як дорослих – вихователя, психолога, музичного керівника, керівника ДНЗ, батьків, так і дітей-однолітків, як групи в цілому, так і окремих дітей [5].

Аналіз психолого-педагогічної літератури та практичної діяльності дошкільних навчальних закладів свідчить про те, що сам розвиток не є прямим наслідком навчання. Розвиток має свої закони та специфічні рушійні сили, тому не можна форсувати навчання та підштовхувати його, поспішати до заданої цілі – готовності до школи. На забезпечення розвитку й виховання дітей спрямована Державна програма розвитку, зусилля батьків. Вихователь дошкільного навчального закладу здійснює педагогічну підтримку та сприяє розвитку дитини, ґрунтуючись на психології його розвитку, використовуючи різні форми, методи роботи, спрямовані на формування життєвої компетентності дитини. Самоосвітня компетентність відбувається на засадах спеціально організованої вихователем навчальної діяльності, спільної з дітьми та самостійної роботи вихованців, надання малюку “особистого часу”,

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ СПІЛКУВАННЯ З ДОРΟΣЛИМИ

виховання таких базових якостей, як самостійність, спостережливість, відповідальність, працелюбність, самовладання, креативність [9].

Аналіз практичної діяльності переконливо доводить, що соціалізована дитина зростає гнучкою, відрізняється доцільною поведінкою, відчуває межі припустимої активності та дистанції, вміє сприймати зовнішні приписи, поводить слухняно, характеризується високою виконавською дисципліною. Проте все це не виключає ймовірності формування звички догоджати, віддавати перевагу виконавству перед власною творчістю. Тому, реалізуючи проблему соціального розвитку дошкільника, дорослі мають подбати про гармонійне поєднання в дитині прагнень, з одного боку, “бути однією з багатьох”, з другого – вирізняти себе з-поміж інших. Тобто, поєднувати тенденції до типізації та життя за груповим стандартом зі здатністю дитини відстоювати свою індивідуальність, не розчиняючись в групі однолітків.

У контексті досліджуваної проблеми конструктивними є педагогічні ідеї В. Сухомлинського, який наголошував: “Вести дитину в складний світ людських стосунків – одне з найважливіших завдань виховання”. У розвитку дитини провідна роль належить дорослим. Дитина є соціальною істотою. Потреба у співробітництві з дорослими виникає ще в ранньому дитинстві, коли дорослий цілком забезпечує усі життєві потреби дитини. Він вводить її у навколишній світ, задовольняє одну з головних потреб психічного розвитку – появу нових вражень, передає виховні функції спеціально організованим структурам (дитячий садок, школа, засоби масової інформації), порушує глибинні зв’язки дорослого світу і світу дітей, поглиблює розрив між ними [11].

У процесі взаємодії з дорослим формується особиста свідомість дитини. У дошкільному віці вона долає шлях від відокремлення себе від дорослого (“Я сам”) до відкриття свого внутрішнього життя, тісно пов’язаного із зовнішньою діяльністю [4].

У вихованні дитини дошкільного віку особливу роль відіграє включення дорослого в картину розвитку дитини. Перехід від одного вікового етапу до іншого супроводжується зміною місця дорослого у цій картині: а) для немовляти дорослий є джерелом захищеності, позитивних емоцій, які безпосередньо передаються через турботу і ласку, обійми, голос мами; б) з 2,5 місяців дитина реагує на появу матері “комплексом поживлення”; в) для дитини раннього віку дорослий є джерелом практичних умінь і навичок. Наслідуючи їх, вона стає

самостійною, незалежною від інших; г) дітям 4 – 5 років дорослий несе нові знання, пізнавальні враження, які втілюються у перші навчальні вміння; д) для старшого дошкільника цінність дорослого полягає у здатності брати участь у різноманітних соціальних зв’язках, орієнтуватися у міжлюдських стосунках, а відтак – бути прикладом соціальної поведінки дитини, своєрідним “моральним еталоном”.

Ми цілком погоджуємось з І. Бехом, що лише особистісно орієнтоване виховання досягає розвивальної мети, оскільки воно спрямоване на усвідомлення вихованцем себе як особистості, на вільне і відповідальне самовираження.

Вихователь дошкільного закладу, за переконанням А. Макаренка, неодмінно повинен здобути статус значущого дорослого, який є для дитини не лише близькою, а духовно близькою людиною. Це передбачає розуміння, прагнення і вміння вихователя зберігати і підтримувати самотність дитинства, перетворення взаємин формальних (навчальний процес) на особистісні. При цьому важливо обрати оптимальні форми і методи виховання і навчання. Правильність виховання полягає у баченні можливостей вихованця: те, що на певний момент він може робити з допомогою дорослого, не в “зону найближчого розвитку”, випереджають розвиток дитини і сприяють йому. Водночас слід враховувати закономірності психічного розвитку дитини, ставити перед нею посилені завдання.

Для кожного вікового періоду характерна вибіркова чутливість до різних видів навчання. Наявність сенситивних періодів психологи пояснюють тим, що навчання найбільше впливає на психічні якості, які лише починають формуватися і яким можна надати потрібного спрямування. Змінити якості, що вже сформувалися і закріпилися, значно важче. Можливості виховання зростають відповідно до того, наскільки воно охоплює життя дитини. Педагогу важливо пізнавати характер і закони розвитку життя, вміло використовувати результати пізнання у своїй діяльності. Сила виховання полягає в тому, що воно, ґрунтуючись на знанні законів розвитку, може цілеспрямовано керувати ним [8, 314].

Розкриваючи проблему формування соціальної компетентності дитини дошкільного віку у процесі спілкування з дорослими, не можна обминути проблеми сімейного виховання. Саме сім’я є первинним осередком соціалізації дитини, першою сходинкою входження її у суспільство. А тому ми знову звертаємось до педагогічної

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ СПІЛКУВАННЯ З ДОРΟΣЛИМИ

спадщини А. Макаренка, в якій людина є найвищою цінністю, а щасливе дитинство – основою її майбутньої успішної життєдіяльності. Саме в молодшому дошкільному віці дитина вчиться пізнавати себе в сім'ї, пізнає родинні стосунки; у дошкільному закладі – ім'я та по батькові педагогів. Дитина розуміє вимоги дорослих до її поведінки, виявляє інтерес до спільної з ними та з іншими дітьми діяльності; розуміє відмінність між дорослими та дітьми; розуміє захищеність дітей батьками; розрізняє рідних, знайомих і близьких людей; уміє вітатися, дякувати, просити допомоги й пропонувати її; виражає своє ставлення до людей словами та іншими способами. Дитина середнього дошкільного віку знає, що людина народжується й живе в сім'ї, розуміє значення родинних взаємин, злагоди й порядку в домі; уміє виявляти турботу про рідних і любов до них; знає правила спілкування зі знайомими, "сусідами, друзями батьків" та незнайомими людьми; виявляє турботу про людей відповідно до їхнього віку; розуміє стан і настрої дорослих та дітей; розуміє значення добрих стосунків з дітьми й педагогами в дитячому садку; вміє спільно діяти у грі, під час занять; знає й виконує правила ввічливого спілкування; розуміє, що в товаристві слід дотримуватися певних норм; виявляє інтерес до дій і слів вихователя, прагне співпрацювати з ним, отримати схвалення за добрі вчинки; уміє розповідати про своїх друзів, про їхні риси характеру; розуміє вимоги до своєї поведінки в спільній діяльності; турбується про молодших дітей і вчиться в старших [8, 236].

Старший дошкільний вік відрізняється тим, що дитина вже розуміє сімейні взаємини, ставлення членів родини одне до одного; знає свій родовід, усвідомлює, що честь роду залежить від кожної людини; бере участь у вшануванні пам'яті предків, у стосунках з сім'єю, родичами, які живуть поруч і далеко; виявляє інтерес до родинних реліквій, бере участь у підтриманні родинних традицій; має сформовані уявлення про доброту, гуманність, щирість як важливі якості людини та людських взаємин, про справедливість як здатність правильно оцінювати вчинки людей, про чесність як вимогу відповідати власною поведінкою тим критеріям, які застосовує, оцінюючи вчинки інших людей; виявляє самоповагу, що ґрунтується на усвідомленні своєї індивідуальності, права на самовираження, на власні почуття та самостійну поведінку, яка не створює проблем для інших людей; розуміє стан і почуття іншої людини з її вигляду, інтонації, дій, виявляє повагу до її почуттів, усвідомлює її право

бути такою, якою вона є, чуйно ставиться до інших людей залежно від їхнього віку та статі [10].

Старший дошкільник уміє запобігати конфліктам і розв'язувати їх; розуміє ставлення людей до себе; почувається природно в товаристві знайомих і незнайомих людей; знає, як реагувати на прояви справедливого ставлення до себе, розуміє причини цього й намагається усунути їх; прагне, щоб взаємини були коректними, толерантними; розуміє поняття "дружба" та "товаришування" й відповідно поводить з однолітками; має уявлення про державу, її символи, про свій народ, національні особливості українців; знає національні пам'ятки, героїв, виявляє повагу до них, вшановує національні святині; розуміє поняття "людство", шанує звичай інших народів.

Отже, в житті людини домінують соціалізуючі впливи сімейного оточення. Перевага сім'ї як виховного колективу полягає в тому, що дитина має можливість постійно спостерігати поведінку батька й матері в неофіційних сімейних стосунках; спілкуватися з людьми різного віку, статі, життєвого досвіду; просто й природно залучатися до реального життя. У сім'ї складаються емоційно насичені взаємини між батьками й дітьми, які мають особистісний характер, набувається необхідний соціальний досвід.

Наступним етапом соціалізації є формування початкових соціальних зв'язків дитини поза межами родини. Такі зв'язки діти встановлюють з однолітками й новими дорослими в дошкільному закладі. Саме в дошкільному закладі вони набувають важливого суспільного досвіду, основних знань і вмінь, необхідних для подальшого життя серед людей, залучаються до різних видів діяльності. Інакше кажучи, якщо в сім'ї дитина соціалізується у визначених умовах взаємин членів родини, то дошкільний заклад, значно розширюючи коло близьких і далеких людей, презентує їх взаємини у виховному контексті [9].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сім'я і дошкільний навчальний заклад мають свої особливості впливу на дитину, специфічні виховні засоби; вони не взаємовиключають один одного й не конкурують між собою, а, навпаки, взаємодоповнюють і коригують впливи один одного. Формування соціальної компетентності дошкільника розпочинається в родині та продовжується в дошкільному закладі. Тому соціальний розвиток дитини залежить від спільних виховних зусиль батьків та педагогів.

Успішність формування соціальної компетентності

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ СПІЛКУВАННЯ З ДОРΟΣЛИМИ

дошкільників визначається низкою чинників, кожен із яких є досить вагомим. Важливим фактором дитячого розвитку виступає міжособистісне спілкування дитини з дорослими, насамперед з батьками та вихователями. У цьому контексті К. Ушинський зауважував, що справа вихователя – скромна ззовні – є однією з найвеличніших справ в історії людства. Саме виховання, за його висловом “...має просвітити свідомість людини, щоб перед її очима лежав ясний шлях добра”.

Сім'я – це геніальне творіння природи й суспільства. Зв'язок двох осіб різної статі, що називається шлюбом, – це не просто природний союз і не просто цивільний договір, а передусім моральний союз, який виникає на основі взаємної любові, на довірі й перетворює подружжя в єдине ціле. Двоє людей, які поєднали свої долі, мають надмету – продовжити рід людський, народити й виховати дитину. Дитина – це сила, що зцементовує родину, основа безсмертя людства. Це маленька людина, яка народилася, щоб залишити на землі вічний слід. Тому кожен юнак і дівчина мають прагнути до того, щоб обіймати найвищі, найпочесніші посади в житті – бути Матір'ю й Батьком [10].

Подальшого дослідження потребують питання організації конструктивної співпраці дошкільного закладу з родинами вихованців.

1. Аза Л.О., Лавриненко Н.В. Батьківський

авторитет. – К.: Держполітвидав, 1986. – С. 21 – 28.

2. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі” / М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред. та упоряд. О.Л. Кононко. – К.: Світич, 2008. – 430 с.

3. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К.: Ред. журналу “Дошкільне виховання”, 1999. – 62 с.

4. Беленька Г.В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання. – К.: “Світич”, 2006. – С. 3 – 9; 12 – 14.

5. Богуш А.М., Варяниця Л.О. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. – Луганськ: “Альма-матер”, 2006.

6. Закон України “Про дошкільну освіту” / Урядовий кур'єр. – 2001. – №141. – С. 1 – 8.

7. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві). – К., 1998. – С. 5 – 12.

8. Макаренко А.С. Книга для родителів. В 7 томах. – Том 4. – 340 с.

9. Поніманська Т.І. Основи дошкільної педагогіки. – К., 1998. – С. 3 – 11.

10. Поніманська Т.І. Формування соціальної компетентності дитини // Нова педагогічна думка. – 1998. – № 2. – С. 91 – 95.

11. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину. Вибрані твори. В 5-ти томах. Том 5 – 278 с.

Стаття надійшла до редакції 11.06.2016

“Коли ти хочеш показати своєму співрозмовникові в розмові якусь істину, то найголовніше при цьому – не дратуватися і не сказати жодного недоброго чи образливого слова”.

Епіктет
давньогрецький філософ-стоїк

“Не завжди говори, що знаєш, але завжди знай, що говориш”.

Клавдій
римський імператор

“Навчися слухати, і ти зможеш отримати користь навіть з тих, хто говорить погано”.

Плутарх
давньогрецький письменник

